

سلمان فارسی

... از سپاهان تا مدائن

ترجمه‌ی

کسر الرِّحانِ فی فضائلِ سلمانَ

اثر

علامه‌ی بلندپایه، خاتم‌السدن

حاجی میرزا حسین محدث نوری صبرسی طاب ثراه

(۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ ق)

بازگردان

دکتر سید حسن افتخارزاده

نوری، حسین بن محمد تقی، ۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ ق.

افتخارزاده، سید حسن، ۱۳۱۵ - مترجم.

سلمان فارسی... از سپاهان تا مدائن / اثر حاجی میرزا حسین محدث نوری طبرسی؛ بازگردان دکتر سید حسن

افتخارزاده. - [تهران]: نشر آفاق، ۱۳۹۴.

۸۷۲ ص. - (شناخت‌های تاریخی؛ ۵)

ISBN 978-964-8918-48-9

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

SALMAN-E- FARSI... AZ SEPAHAHAN TAA MADAA'EN

ص.ع. به انگلیسی:

(Salman Farsi... from Sepaahaan to Madaa'en)

کتابنامه به صورت زیرنویس، نمایه.

عنوان قراردادی: نفس الزحمان في فضائل سلمان (عليه السلام)، فارسی.

۱. - ۱۳۹۱، ۳۶ ق.

۲۹۷/۹۴۲

BP۳۳/۸ س/۱۳۹۱

۴۰۱۴۰۰۱

شماره‌ی کتاب، مناسی ۱

نشر آفاق

تهران: خ پاسداران، خ شریک‌گل، نشر جنوبی خیابان ناطق نوری، پلاک ۹ (ساختمان

زمرد)، طبقه‌ی ۲ - کدپستی ۱۴۰۵۴۶۶۶ - تلفن: ۲۲۸۴۷۰۳۵ - فاکس: ۲۲۸۵۵۹۰۷

E-mail : info@afagh.org

www.afagh.org

سلمان فارسی... از سپاهان تا مدائن

حاجی میرزا حسین محدث نوری طبرسی

دکتر سید حسن افتخارزاده

چاپ اول: ۱۳۹۵ ش، ۲۰۰۰ نسخه

ویراستار: سید علی رضوی

طراح جلد: آ. تهرانی

حروف چینی و صفحه‌آرایی: سپاهی

حقّ شرعی و قانونی هر نوع چاپ و تکثیر فقط برای ناشر محفوظ است.

ISBN 978 - 964 - 8918 - 48 - 9

شابک ۹-۴۸-۸۹۱۸-۹۶۴-۹۷۸

با ارسال پیامک به شماره‌ی ۰۲۱۲۲۸۴۷۰۳۵ از تازه‌های نشر اطلاع یابید.

9 789648 918489

3750000

درباره‌ی این ویرایش

۱. متن عربی *نَفْسُ الرَّهْمَانِ فِي فَضْلِ سُلْطَانِ* در سال ۱۴۱۱ ق (۱۳۶۹ ش) به تصحیح فاضل محترم جناب آقای جواد قبه‌ی از نسخه‌ی گراوری انتشارات *الرَّسُولُ الْمُصْطَفَى* در قم، چاپ شد. در روی تنها نسخه‌ی ۱۶۶ صفحه‌ای طبع سنگی (نگاشته‌ی سال ۱۲۸۵ ق = دو سال پس از پایان تألیف آن) - که فاقد نام کاتب است - به کوشش نشر آفاق چاپ و منتشر شد.
این چاپ - که در ۷۵۰ صفحه عرضه شده بود - به رغم نیایب شدن، با توجه به ضرورت بازبینی، تجدید چاپ نیافت.
۲. از همان آغاز انتشار متن، ترجمه‌ی آن در فهرست کارهای علمی عالم خدمت‌گزار و پرتوفیق، نویسنده و گوینده‌ی روشنگر معارف دینی، حضرت مستطاب جناب آقای دکتر سید حسن افتخارزاده دامت برکاته جای گرفت؛ دانشمندی حوزوی دانشگاهی که بیش از نیم قرن است بانگارش و تدریس و سخن، به راهنمایی و دست‌گیری بی دریغ پیر و جوان و مرد و زن و عالم و عامی... تلاش دارد.

تقدیر چنان شد که مراحل حروف چینی و بازخوانی و ویراستاری آن در طی بیش از دو دهه انجام شود!

۳. برخی از توضیحات مصحح ارجمند به این ترجمه منتقل شده است که با بی‌نشانی، نشان‌دار است. پاورقی‌های بازگردان محترم با قید «مترجم» از این توضیحات تمایز دارد و افزوده‌های داخل کروشه، در متن و حاشیه، از ویراستار است.

۴. در سال‌های اخیر، نشر «پاد اندیشه» و انتشارات «جوانان موفق» (هر دو در قم) به ترتیب متن کتاب را (در ۷۹۰ صفحه، چاپ دوم ۱۴۳۱) و ترجمه‌ی آن را (در ۹۶۳ صفحه، چاپ اول ۱۴۳۴) روانه‌ی بازار کردند. هر دو اثر شامل مقدمه و فهرست‌هایی است از محقق و مصحح و مترجم و تعلیقه‌نویس: باب آقای اباد کمالی اصل.

برخی امتیازات و بازماندگی‌های این دو نسخه - که احتمالاً از شتاب‌آلودی و کم‌دقتی ناشی است - ضمن مراجعه آشکار شد.

۵. در طول کار، بازخوانی و بازنگری نظر عزیزانی در بهبود کیفیت آن‌چه می‌بینید تأثیرگذار بوده است. این دوستان گرامی عبارت‌اند از جنابان آقایان:

رضا بیات

محمدحسین تاجیک‌کرد

امیرحسین محمدیان

محمد نیکخواه آزاد

۶. آن‌چه پیش رو دارید نسبت به عرضه‌های پیشین یادشده آشکارا متمایز است؛ در عین حال، ادعای بی‌خطاب‌بودن کم‌خردی و خامی است. پیشاپیش از راهنمایی‌ها و تذکارهای مشفقانه‌ی نکته‌سنگان و اهل نظر سپاس‌گزاری می‌گردد.

ویراستار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِهِ نَسْتَعِينُ

سپاس خداوندگاری را سر و اوست که شیعیان برگزیده را نشان امامان دین و شریعت قرار داد و آنان را پاک داشت تا حکامتی از اولین مخلوقات باشند. این بود که "هم چون چراغدانی دارای پیرایه (روزان)"^۱ آمدند. نیز ایشان را "آبادی‌هایی به هم پیوسته"^۲ خواند و سیر در آن‌ها را بدان نهاد؛ چنان‌که فرمود:

«... در این آبادی‌ها، روزان و شبان... با ایمنی سفر کنید.»^۳

درود حق بر خاندان خدا و مردان الهی؛ زبان‌های گنجین و سرچشمه‌های افعال پروردگار و برترین نمونه‌های وی؛ علت‌های هستی و کلیدهای گنج‌های خداوند؛ آن رازهای سجود (فرشتگان بر آدم)، حضرت محمد و آل او

۱. «كَمْشَكَةٍ فِيهَا مُصْبِحٌ» برگرفته از آیه‌ی نور (۲۴): ۳۶.

۲. «قُرَى ظَاهِرَةٌ» اشاره به آیه‌ی سبأ (۳۴): ۱۹.

۳. روایات متعددی در تفسیر آیه‌ی شریفه‌ی «وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَىٰ... كَيْلًا وَآيَاتًا آمَنِينَ» توضیح می‌دهد که مراد از آبادی‌های برکت‌یافته، اهل بیت علیهم‌السلام است و از آبادی‌های پیدا (و نزدیک هم) عالمان و فقیهان در شیعیان آنان. هم چنین سیر و سفر، طلب علم و دین است و در امان بودن. زمانی که با آن پیشوای قیام‌کننده باشند. (مترجم)

هم چنین لعنت الاهی بر کسانی باد که آنان را از جایگاهشان فرو داشتند و در عظمت ایشان، چون و چرا آوردند... تا آن هنگام که موحدی خدای را به یکتایی بخواند و ره یافته و رستگاری بدیشان راه یابد!

این بنده‌ی گنه‌کار- که خداوند، پیش‌تر از آن‌که اجل او فرارسد، دلش را از نور علم و عمل بیاکند- حسین فرزند عالم توانا میرزا محمد تقی نوری طبرسی روزگاری در این فکر بود که گزیده‌ای از روایات و مرواریدهایی از دریاهای بی‌کران انوار اخبار در رخ داده‌ای ناب ائمه‌ی اطهار- که تا شب و روز، به تاریکی و روشنی در کار است... درود پادشاه جبار (هستی) بر آنان باد- جمع‌آوری کند؛ ولی آن‌گاه که مَرکب دیده‌ی بینای خود را به جولان درآورد، فضای پهناوری دید ناپیدا کرانه به گره در غبار برخاسته در آن فرونشستنی نیست.

آری، آن (مجموعه) را دریایی ژرف و موج یافتم که به ساحلش دست‌رسی نمی‌توان داشت با امواج خروشانش را شکافت. از آن هزاران، جز اندکی شناخته نمی‌شود؛ هر چند مفت دریا را مرکب نگارش آن‌ها کنند. پس در راه شناخت اصحاب ایشان قدم برداشتم و مرکب خویش در درگاه خانه‌های ایشان نشاندم. در این هنگام، به زبان حال، ندایی از جانب آن طورِ عظمت آمد که می‌فرمود:

«ما اهل بیت ایم و سلمان از ماست. سلمان محمدی راه‌نمای هدایت یافته و بزرگ‌دارنده‌ی شعائر (ببین خداوند) است.»

بی‌نیاز از تصریح، این اشاره را دریافتم و با خود گفتم: چه کنم را مانند او- که هم چون لقمان بود- خواهم یافت؟ او (کسی است) که سرور جن و انس درباره‌اش فرمود:

«آشنا ترین شما به خداوند، سلمان است؛ چشمه‌ساری که حکمت از او می‌جوشد و برهان می‌بخشد.»

پس همه‌ی کوشش خود به کار گرفتم و ابرهای تو در توی مانع‌ها را کنار

زدم تا از فضایل اولین باب باب‌الله اول (امیرالمؤمنین علیه السلام) آن دارنده‌ی درجه‌ی دهم ایمان و گیرنده‌ی سخن از سوی آسمان، به شکر پروردگار، گلستانی پربار و حوضی لبریز از روایات و حکایات پراکنده که درباره‌ی او نقل شده است - گرد آوردم تا با این کار، بهره‌گیری خواهندگان و مشتاقان آسان شود.

این کتاب [مزین به فضایل آن‌بنده‌ی پاک] را - که باب‌های آن به حورانی می‌ماند به دور از دست‌رس جن و انس - نفّس‌الرحمان فی فضائل سلمان نامیدم و آن را شامل یک مقدمه و چند باب و خاتمه‌ای در انتها قرار دادم.

اینکه به حاست فهرستی از ابواب و گزیده‌های حکمت و سخن در هر باب را ذکر کنم تا شوق خواننده را افزون کند و پرده‌های جهل را کنارزند.

مقدمه: در اسرار رکنیه و نسب و زادگاه اوست و این‌که اهل فارس و از شهری به نام رامهرمز است نه افهان و از قریه‌ای به نام جی.

باب اول: در ابتدای زندگی از پیش از تشرّف به اسلام، کیفیت اسلام آوردن او، این‌که او از اوصیای عیسی علیه السلام بود، یادکرد شیراز، ترتیب جانشینان مسیح علیه السلام، درباره‌ی اَنطاکیه و اسکندریه، حرمت صدقه بر بنی‌هاشم، نشان ثبوت، ذکر شام و موصل و نصیبین^۱ و عمررت^۲ این‌که سلمان را رسول خدا صلی الله علیه و آله از مولایش خرید یا او خود با مولایش عقد، مکاتبه بست و مقدار این عقد، درباره‌ی باغ میثب (از صدقات حضرت فاطمه علیها السلام)، نزول حضرت عیسی علیه السلام از آسمان بعد از صعود، دشت آرژن و تعداد اربابان و مرالی سلمان علیه السلام.

[۱]. شهری در بین‌النهرین بر سر راه موصل به شام بوده است. این کلمه را باید بر وزن "دویدیم" یعنی با واج پایانی in - خواند؛ نه مانند کلمات تشبیه، با پایان "ین" (= -cyn).

[۲]. شهری معروف در شبه‌جزیره آناتولی در مسیر جاده‌ی مهم نظامی قسطنطنیه به آسیای صغیر. معتصم عباسی در سال ۲۲۳ آن را فتح کرد و از بزرگ‌ترین فتوحات آل عباس به‌شمار می‌رود. (رک. لغت‌نامه‌ی دهخدا)

باب دوم: این‌که او در شمار خاندان نبوت و عصمت است، محمدی و علوی شدن وی که یک پارسی تبار غیر عرب بود، توضیحاتی از علم رجال، گزیده‌ای از فضایل ایرانیان، مفهوم حدیث «سَلَمَانُ مَنَا» (= سلمان از ماست.)، حفر خندق و معجزه‌ای از رسول خدا ﷺ.

باب سوم: ارزش و مقام سلمان نزد خدا و رسولش و ائمه‌ی طاهرين ﷺ، این‌که پیغمبر ﷺ به دوست داشتن او موظف بود، یادکرد سعید بن مسیب، معجزه‌ای از امام سجّاد ﷺ، اصحاب صُفّه، حدیث "غریب" در اصطلاح علم در...، تاریخ هجری، معجزه‌ای از پیامبر و امیرالمؤمنین ﷺ.

باب چهارم: آیاتی که در شأن او و هم‌ردیفانش نازل گشته است، توثیق ابراهیم بن هاشم، تفسیر یحیی در مورد زید بن ارقم و صُهیّب، فضایی از عجم.

باب پنجم: کثرت علم و معرفت سلمان نسبت به خدا و رسول و اولیایش، این‌که او علمی داشت که دیگران نداشتند، داستان موسی و خضر علیهما السلام با پرنده‌ای که بر ساحل در پرواز می‌کرد، درجات ایمان، تحقیقی لطیف در روایت مشهور «اگر ابوذر آنچه را در دل سلمان است بداند، او را خواهد کشت»، این‌که وی دومین مسلمانی است که کتاب نوشت، این‌که فضیلت از آن علم سودمند است، این‌که او بعد از ائمه برترین امت است.

باب ششم: این‌که سلمان از غیب خبر می‌داد، توضیح درباره‌ی واقعه‌ی جمل، یادکرد زهیر بن قین، سرّیه‌ی حَبْطُ السَّلَم (از سرایای رسول اکرم ﷺ)، رابطه‌ای خاص در کربلا و حرّوراء و واقعه‌ی نهروان، داستان (سرزمین) بانقیا و کوفه، ویژگی‌هایی از حضرت قائم عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف، شرح خطبه‌ی سلمان ﷺ و تفسیر آیه‌ی «لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ» [انشقاق (۸۴): ۲۰]، درباره‌ی بنی امیه، بعض علائم ظهور هم‌چون قَذَف و مسخ و خُسْف و خروج سفیانی، سخنی در عصمت، گروه ۷۰ نفره‌ی بنی اسرائیل که صاعقه بر آنان فرود آمد و

نبی شدند، درباره‌ی نفس زکیّه و سپاه سفیانی و خراسانی و کشته‌ی بیرون شهر کوفه.

باب هفتم: آگاهی سلمان به اسم اعظم الاهی، این‌که فرشته‌ای از جانب پروردگار در گوش او زمزمه می‌کرد و با وی سخن می‌گفت، توضیحی درباره‌ی اسم اعظم و مُحَدَّث و این‌که مُحَدَّث بودن از صفات امام است.

باب هشتم: این‌که بهشت مشتاق سلمان است و او (در دنیا) از خوردنی‌های آن خورد، این‌که قبل از مرگش به بهشت دنیا سفر کرد، توضیحی درباره‌ی لفظ عشق، معجزه‌ای از امیرالمؤمنین، نکته‌ای از ریاضیات.

باب نهم: کراماتی که از سلمان ظهور کرده است (جز آنچه در باب ششم آمد)، درباره‌ی جعفر بن حماد بن علی قمی (که در کتب رجال نامی از او نیامده است)، ذکر بعضی از اخبار دینی و اسلامی سند.

باب دهم: بعضی از خصایص و مناقب فضایل شریف وی و این‌که از جعفر بن ابی طالب برتر بود (با آن‌که جعفر بعد از انبیاء اوصیا، برترین شهید عالم است)، یادکرد بلال بن رباح و حَبَّاب بن اَرْت (از اصحاب رسول خدا).

باب یازدهم: اندکی از روایات بسیار او از پیامبر و امیرالمؤمنین، توضیحی در مورد مصنف کتاب ثاقب المناقب، یادی از کتاب اهل بیت یادشده در باب پنجم که دومین تألیف در اسلام است.

باب دوازدهم: سخنان و حکمت‌ها و اندرزها و احتجاجات سلمان، درباره‌ی جامع الأخبار.

باب سیزدهم: زهد و تواضع و سخای او (علاوه بر آنچه در باب پیشین ذکر شده است).

باب چهاردهم: همسران و فرزندان وی و ردّ کسانی که منکر آن‌اند،

درباره‌ی حسین بن حمدان خُصیبی [جُنُبَلانی]، اعتقاد سَنّیان در این‌که عجم در ازدواج همتای عرب نیست، دشمنی عمر با عجم، بعضی از فضایل شگفت سلمان، نامه‌ی معاویه به زیاد بن ابیه در آزار ایرانیان، فضایل پارسیان.

باب پانزدهم: موضع‌گیری او بعد از وفات رسول خدا ﷺ، پایداری وی در امر دین و چگونگی بیعتش با ابوبکر، ارتداد صحابه بعد از رحلت پیغمبر ﷺ، ادّعای عامّه در عادل بودن تمامی صحابه و ردّ این ادّعا در توضیح کوتاها.

باب شانزدهم: چگونگی وفات او، بعضی از حالات برزخ و بیم و هراس آن، معجزه‌ای از رسول الله و امیرالمؤمنین علیهما السلام.

باب هفدهم: سواد، بعد از وفات سلمان از قبیل رجعت، زیارت آن جناب و نکاتی چند، دریه‌ی مدائن.

خاتمه: سال‌های عمر او، دست‌ی قول مشهور سَنّیان، ملاقات او با حضرت عیسی علیه السلام.